

ਫਰੀਦ ਦੀ ਹੱਡ ਬੀਤੀ

ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ 12ਵੀਂ ਅਤੇ 13ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀ ਇਕ ਉਹ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੌਰ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਤੱਤ ਕੱਢੇ। ਫਰੀਦ ਜੀ ਇਹ ਸਾਰਾ ਅਨੁਭਵ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਲਈ ਛੱਡ ਗਏ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਦਾ ਦੌਰ ਬਦੇਸ਼ੀ ਧਾੜਵੀਆਂ ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਦਾ ਦੌਰ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ, ਧਾੜਵੀਆਂ, ਧਰਮ ਦੇ ਠੇਕੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦੀ ਧੌਂਸ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਫਰੀਦ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੱਕ ਅਤੇ ਸੱਚ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਪਰਖ ਲਈ ਇਹ ਇਕ ਕਸਵੱਟੀ ਵੀ ਹੈ। ਫਰੀਦ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਅਤੇ ਕਹੀ ਹੋਈ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਵੰਗਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਸੰਕਟ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ:

**ਗਲੀਏ ਚਿੱਕੜ ਦੁਰ ਘਰ, ਨਾਲ ਪਿਆਰੇ ਨੇਹੁ
ਚੱਲਾਂ ਤਾਂ ਭਿਜੇ ਕੰਬਲੀ, ਰਹਾਂ ਤਾਂ ਤੁਟੇ ਨੇਹੁ**

ਫਰੀਦ ਦੀ ਗਲੀ ਵਿਚ, ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜੂਹ ਵਿਚ ਚਿੱਕੜ ਹੈ। ਇਹ ਚਿੱਕੜ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਚਿੱਕੜ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰਲਾ ਗੰਦ ਮੰਦ, ਉਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਵਸੇਬਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਇਨਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇਸ ਚਿੱਕੜ ਨਾਲ ਦੋ ਚਾਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਲ, ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ, ਉਹ ਚੀਜ਼ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਿਆਰੀ ਹੈ, ਆਪਣਾ ਮਕਸਦ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸਬੀਲ ਇਸ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਹੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਫਰੀਦ ਦੀ ਉਲਝਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਿਆਂ ਕੰਬਲੀ (ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਤਲਖੀਆਂ, ਤਰੁਟੀਆਂ, ਖਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਜਹਿਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਕ ਭਰਪੂਰ ਜੀਵਨ ਜੀਵਨ ਲਈ ਕਸ਼ਟ ਸਹਿਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰਸਮਾਂ, ਰਿਵਾਜਾਂ, ਧੌਂਸ ਅਤੇ ਜਬਰ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਕੇ ਇਕ ਸੀਮਤ ਜਿਹਾ ਜੀਵਨ ਜੀਣ ਦਾ ਅਸਾਨ ਰਾਹ) ਦੇ ਭਿੱਜਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਨਾ ਲੰਘੀਏ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ, ਮੰਜ਼ਲ, ਮਕਸਦ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਹੀਂ ਜੇ ਲੱਭਣਾ। ਫਰੀਦ ਦੀ ਇਹ ਉਲਝਣ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਵਸੇਬੇ ਦੇ ਹਰ ਵਾਸੀ ਦੀ ਵੀ ਉਲਝਣ ਹੈ। ਸੋ, ਇਸ ਉਲਝਣ ਦੀ ਸੁਲਝਣ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਦੀ ਨਿਕਲਣ ਕੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਜੇ ਕੰਬਲੀ ਭਿੱਜਦੀ ਏ ਤਾਂ ਪਈ ਭਿੱਜੇ।

ਇਹੋ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਤੱਤ ਸੱਤ ਜੀਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਇਹੋ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਰਪੂਰ ਜੀਵਨ ਜੀਵੇ। ਫਰੀਦ ਵੀ ਸੰਪੂਰਨ ਜੀਵਨ ਜੀਵਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਗਲੀ ਵਿਚ, ਉਹਦੀ ਜੂਹ ਵਿਚ, ਉਹਦੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ, ਉਹਦੇ ਵਸੇਬੇ ਵਿਚ ਹਰ ਤਰਾਂ ਦੀ ਧੌਂਸ ਅਤੇ ਨਿਘਾਰ ਦਾ ਚਿੱਕੜ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਰਾਹ ਰੋਕੀ ਖੜਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਨਜਿੱਠਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਵਸੇਬੇ ਦੇ ਇਸ ਚਿੱਕੜ ਨਾਲ ਆਵਾ ਲਾਉਣ ਮਤਲਬ ਹੈ ਆਪਣੇ ਜਾਤੀ ਸੁਖ ਅਰਾਮ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾਉਣਾ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਰਾਹ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਬਿਨਾਂ ਕੰਬਲੀ ਲਿਬੜੇ ਉਹ ਇਸ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਧੌਂਸ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠੇ ਉਹ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਖੜਾ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਜੀਣਾ ਤਾਂ ਨਾ ਹੀ ਚਲਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਹ ਰੁਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨੇਹੁ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਜੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਗਲੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਚਿੱਕੜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੀਵਨ ਲਈ ਹੋਰ ਕੁਝ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਭੱਜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੰਬਲੀ ਉਹ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ ਜੋ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਵਸੇਬੇ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਤਾਰੀਖੀ ਪੰਝੂੜੇ ਦੀਆਂ ਮਾਨਤਾਵਾਂ, ਰਸਮਾਂ ਰਿਵਾਜਾਂ ਹਨ। ਵਸੇਬੇ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਿਆਂ ਬਗੈਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਲੰਘਦੇ ਹੀ ਇਹ ਕੰਬਲੀ ਭਿੱਜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਸੇਬੇ ਦਾ ਤੱਤ ਸੱਤ ਪਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਨਸਾਨ ਲਈ ਇਕ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਘੜੀ ਹੈ। ਕੰਬਲੀ ਭਿੱਜਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣੀ ਹੈ ਕਿ ਪੀਆ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤੇ ਕੰਬਲੀ ਭਿੱਜਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਭਿੱਜ ਜਾਵੇ? ਫਰੀਦ ਇਸ ਤੱਤ ਸੱਤ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ

ਭਿੱਜੇ ਸਿੱਜੇ ਕੰਬਲੀ ਅਲਹੁ ਵਰਸੈ ਮੇਹੁ

ਭਿੱਜੇ ਸਿੱਜੇ ਕੰਬਲੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਇਕ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ। ਉਹ ਆਵਾਜ਼ ਜਿਹੜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਰਹੀ ਸੀ ਹੁਣ ਇਕ ਅਗਾਂਹ ਵਧਣ ਲਈ ਵੰਗਾਰ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਚਿੱਕੜ ਚੋਂ ਲੰਘਿਆਂ ਬਗੈਰ ਗੁਜ਼ਾਰਾ

ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਸੇਬੇ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠੇ ਬਾਝ ਜੀਵਨ ਜੀਵਣਾ ਮੁਮਕਿਨ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ ਭਿੱਜੇ ਸਿੱਜੇ ਕੰਬਲੀ ਇਸ ਵਸੇਬੇ ਦੀਆਂ ਮੁਸਕਲਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਿਚ ਇਸ ਕੰਬਲੀ ਨੂੰ ਭਿੱਜ ਹੀ ਲੈਣ ਦੇਵੇ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਭੁਗਤਣਾ ਹੀ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੀਂਹ ਨੂੰ ਵਰਸਣ ਦਿਉ ਤੇ ਕੰਬਲੀ ਭਿੱਜਣ ਦਿਉ।

ਜਾਏ ਮਿਲਾਂ ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਸੱਜਣਾਂ ਟੁੱਟੇ ਨਹੀਂ ਨੇਹੁ

ਇਸ ਜੀਵਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਤਦ ਹੀ ਜੀਵਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਸੱਜਣਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸੱਜਣਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਰਮਜ਼ ਹੈ ਇਕ ਸੰਪੂਰਨ ਜੀਵਨ ਦੀ, ਭਰਪੂਰ ਜੀਵਣ ਦੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਤੱਤ ਸੱਤ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਵਸੇਬੇ ਤੋਂ ਹੱਟ ਕੇ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਹੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਜੰਗਲ ਜਾਂ ਇਕਲਾਪੇ ਦਾ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੀਂਹ ਹੈ ਤਾਰੀਖੀ ਪੰਘੂੜਾ ਜਿਸ ਅੱਗੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਫਰੀਦ ਦਾ ਵਸੇਬਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਜੰਮਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਤੇ ਉਹਦਾ ਕੋਈ ਵੱਸ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਉਹਦਾ ਮੀਂਹ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਵੱਸ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਵਸੇਬੇ ਦਾ ਨਿਰਨਾ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਦਾ ਤੱਤ ਕੱਢ ਕੇ ਹੀ ਇਕ ਸੰਪੂਰਨ ਜੀਵਨ ਜੀ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦਾ ਨੇਹੁ ਪੂਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੀਂਹ ਉਸਾਰੂ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਰੂ ਵੀ। ਇਹ ਹੋਣੀ ਅਤੇ ਕਰਨੀ ਦਾ ਜੀਵਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਸਾਡੀ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਅਤੇ ਰੰਗ ਭੂਮੀ ਹੈ। ਗਲੀਆਂ, ਚਿੱਕੜ, ਕੰਬਲੀ, ਮੀਂਹ, ਅਤੇ ਨੇਹੁ ਫਰੀਦ ਦੀ ਅਤੇ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਹੱਡਬੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰਾਂ ਜੱਗਬੀਤੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫਰੀਦ ਦੀ ਹੱਡਬੀਤੀ ਉਸ ਦੇ ਵਸੇਬੇ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਹਰ ਬੰਦਾ ਪਰਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਬਾਰੇ ਮਖਲੂਕ ਨੂੰ ਖਬਰਦਾਰ ਅਤੇ ਚੌਕੰਨਾ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ:

**ਕੂਕ ਫਰੀਦਾ ਕੂਕ ਤੂੰ ਜਿਵੇਂ ਰਾਖਾ ਜਵਾਰ
ਜਬ ਲਗ ਟਾਂਡਾ ਨਾ ਗਿਰੇ ਤਬ ਲਗ ਕੂਕ ਪੁਕਾਰ**

ਹਯਾਤੀ ਦਾ ਸੱਚ ਇਹਦਾ ਰਾਖਾ ਬਣ ਕੇ ਕੂਕਦਾ ਹੈ। ਜਵਾਰ ਹੈ ਹਯਾਤੀ ਅਤੇ ਸੱਜਣ ਨਾਲ ਮੇਲ, ਸੰਪੂਰਨ ਜੀਵਣ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਉਸਾਰੀ। ਪਰਿੰਦਿਆਂ, ਜਾਨਵਰਾਂ ਅਤੇ ਮੀਂਹ ਕਣੀ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਗੈਰ ਕਿਸਾਨ ਜਵਾਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਕੂਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਟਾਂਡਾ ਪੱਕ ਕੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਫਸਲ ਵੱਢ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ। ਫਰੀਦ ਆਪਣੇ ਵਸੇਬੇ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਖਲੂਕ ਦਾ ਰਾਖਾ ਵੀ ਹੈ। ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖਬਰਦਾਰ ਅਤੇ ਚੌਕੰਨੇ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਖਰੀ ਸਾਹ ਤਕ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਟਾਂਡੇ ਵਿਚ ਇਹ ਰਮਜ਼ ਵੀ ਹੈ।

ਜਦ ਤੀਕ ਉਹਦੇ ਸਾਹ ਵਿਚ ਸਾਹ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਹਸਤੀ ਕਾਇਮ ਹੈ ਉਹ ਹਯਾਤੀ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਹੱਡਬੀਤੀ ਅਤੇ ਜੱਗਬੀਤੀ ਬਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਚੇਤ ਹੋਕੇ ਉਦਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਇਹੋ ਹੀ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਤੱਤ ਸਤ ਹੈ। ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਸਾਡੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ 700 ਸਾਲ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਸਾਡਾ ਹਮਸਫਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਦੀ ਕੂਕ ਸਾਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਸੱਚ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਪਛਾਣਨ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਰਪੂਰ ਜੀਵਣ ਲਈ ਵੰਗਾਰਦੀ ਹੈ।